

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 130.106.2026
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, 2, м. Одеса, 65082

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

АЛЕКСЄЄНКО АНАСТАСІЇ ПЕТРІВНИ

на тему:

**«ГРУНТОВО-ГЕОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ
ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ УКРАЇНИ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 10 «Природничі науки»
за спеціальністю 106 «Географія»

Аналіз дисертаційної роботи **Алексєєнко Анастасії Петрівни «ГРУНТОВО-ГЕОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ УКРАЇНИ»**, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 «Географія» з галузі знань 10 «Природничі науки», дає підстави зробити висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної і практичної цінності та надати загальну оцінку роботи.

Актуальність теми виконаної роботи. Дисертаційна робота є актуальною та практично затребуваною. Перехід суспільства до інформаційно-орієнтованої економіки обумовлює зростання вимог до ґрунтово-географічної інформації, яка є однією з визначальних складових земельного кадастру, в тому числі до її достовірності, об'єктивності і актуальності. Проте чинне наповнення державного земельного кадастру значною мірою спирається на матеріали обстежень середини ХХ століття. Додаткової гостроти проблемі надають умови воєнного стану — часткова втрата та похибки даних, закритий доступ до Публічної кадастрової карти, відсутність інтегрованості реєстрів, а також зобов'язання України щодо імплементації Ґрунтової стратегії Європейського Союзу до 2030 року. За таких обставин дослідження проблем використання ґрунтово-географічної інформації в системі державного земельного кадастру із залученням сучасних геоінформаційних (ГІС) технологій є нагальним

науково-практичним завданням, що й обґрунтовує актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукових напрямів кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в межах держбюджетних і кафедральних науково-дослідних робіт: № 603 «Встановити масштабність і наслідки деградації чорноземів України в умовах сучасної зміни клімату та сільськогосподарського використання» (2020–2022 рр.), № 330 «Стале землекористування в південному регіоні України: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення» (2023–2027 рр.) та № 625 «Розробити адаптивні сценарії сталого вуглецево-нейтрального управління та відновлення деградованих чорноземів півдня України в умовах війни» (2026–2028 рр.), а також у межах завдання ПНД НААН щодо раціонального використання і сталого управління ґрунтовими ресурсами.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційна робота є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, у якому викладено авторське бачення теоретичних і прикладних проблем відображення інформації про ґрунти в системі земельного кадастру України. Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

вперше:

- запропоновано авторську дефініцію категорії «ґрунтово-географічна інформація» як комплексного географічного поняття, що відображає ґрунт як неперервний чотиривимірний просторово-часовий континуум;
- розроблено концепцію та модель ґрунтової інформаційної системи локального рівня з метою сталого екологічно безпечного управління ґрунтово-земельними ресурсами;
- запропоновано систему атрибутивних даних для наповнення ґрунтової інформаційної системи локального рівня;

удосконалено:

- систему збору, зберігання та представлення даних про ґрунти на різних ієрархічних рівнях у системі земельного кадастру;
- методику географічного аналізу інформації про ґрунти на основі оцінки їх стану;
- модель ґрунтових даних у межах землекористувань локального і регіонального рівнів;

- систему управління ґрунтово-земельними ресурсами території шляхом цифровізації інформації засобами ГІС;

- карту ґрунтів Одеської області як інструмент сталого управління ґрунтовими ресурсами території з кореляцією назв ґрунтів у відповідності до світовою реферативної бази WRB;

набуло подальшого розвитку:

- дослідження інформації про ґрунти України та її відображення засобами ГІС;

- оцінка достовірності внесення інформації про ґрунти в ДЗК країни;

- розробка сценаріїв та заходів щодо сталого управління ґрунтовими і земельними ресурсами території;

- використання електронних сервісів земельного кадастру та їх застосування для управління ґрунтово-земельними ресурсами в умовах воєнного часу;

- доступ до публічних, актуальних та цифрових даних щодо ґрунтових ресурсів при здійсненні аналізу землекористування з можливістю розширення наявної бази даних регіонального і локального рівнів.

Практичне значення отриманих дисертантом результатів.

Дисертація містить раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати розв'язують низку важливих науково-практичних завдань. Головними практичними здобутками є обґрунтування принципів розроблення регіональної ґрунтової інформаційної системи на прикладі Одеської області з удосконаленням карти ґрунтів області (25 ґрунтових виділів загальною площею понад 3,13 млн га) та кореляцією назв за WRB; створення в середовищі ArcGIS локальної ґрунтової інформаційної системи територіальної громади на прикладі Чогодарівської сільської громади з доповненням атрибутивними даними про нормативну грошову оцінку та мінімальне податкове зобов'язання; обґрунтування методичного підходу до верифікації землекористування шляхом інтеграції офіційних відомостей із відкритими геопросторовими даними дистанційного зондування. Практичну цінність роботи підкріплено впровадженням результатів в освітній процес геолого-географічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (навчальні дисципліни «Земельний кадастр», «Оцінка земель», «Бонітування ґрунтів і грошова оцінка земель», «Земельний кадастр і менеджмент земельних ресурсів», «Практикум з земельного права і земельного кадастру при організації бізнесу», а також при виконанні кваліфікаційних робіт студентами кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру) і відповідними

актами впровадження в органах місцевого самоврядування та виробничих організаціях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, відповідають визначеним меті й завданням, послідовно викладені у висновках до розділів та загальних висновках. Основні результати висвітлено у 10 наукових працях, з яких 3 статті – у фахових рецензованих виданнях України (категорія Б), 1 публікація – в інших виданнях, 6 – у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Результати дослідження апробовано на 6 наукових конференціях, зокрема на конференціях «Ґрунти в сучасному світі» (м. Одеса, 2022 р.), «Горизонти ґрунтознавства» (м. Львів, 2023–2025 рр.) та «Ґрунтово-земельні ресурси України» (Одеса, 2025 р.), а також на щорічних наукових конференціях ОНУ імені І. І. Мечникова.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність, характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 183 сторінки, з яких основний текст викладено на 160 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 13 рисунків, у тому числі карти й картосхеми, та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 171 найменування, з яких 38 — іноземними мовами. Логіка викладу матеріалу відповідає поставленим завданням дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення, особистий внесок здобувачки, наведено відомості про апробацію і впровадження результатів.

Перший розділ є теоретико-методологічним підґрунтям дослідження: систематизовано засади ведення державного земельного кадастру, удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема, обґрунтовано поняття «ґрунтово-географічна інформація» і запропоновано алгоритм її дослідження зі зворотним зв'язком на кожному з етапів.

Другий розділ присвячено методичному, нормативно-правовому й інформаційному забезпеченню системи земельного кадастру України; проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід побудови ґрунтових інформаційних систем (SOTER, e-SOTER, ґрунтово-географічна база даних ЄС, національні системи США і Канади, проект GlobalSoilMap, програма

LUCAS) та електронні сервіси доступу до ґрунтово-географічної інформації.

Третій розділ розкриває концепцію, методику розроблення ґрунтових інформаційних систем регіонального (адміністративної області) і локального (територіальної громади) рівнів й практичну реалізацію створення земельної інформаційної системи локального рівня на прикладі Чогодарівської сільської територіальної громади Березівського району Одеської області, проблеми використання електронних сервісів земельного кадастру для управління ґрунтово-земельними ресурсами та сценарії сталого управління ґрунтово-земельними ресурсами регіонального та локального рівнів в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

Викладене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають вагоме теоретичне і практичне значення для розвитку географічної науки. Одержані результати достатньо повно представлено у висновках до розділів та загальних висновках.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць, з яких 3 статті – у фахових виданнях України (категорія Б), а 7 – апробаційні публікації в інших виданнях, матеріалах і тезах конференцій. Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота повною мірою забезпечена опублікованими працями здобувачки, а результати дослідження висвітлено в них у належному обсязі.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації.

Принципово позитивно оцінюючи роботу, вважаю за доцільне висловити такі зауваження та побажання:

– метою дослідження дисертаційної роботи є «розроблення теоретико-методологічних засад відображення ґрунтово-географічної інформації в системі земельного кадастру України» (С.21). Вважаю помилковим не включення у формулювання мети роботи вказівки на розробку не лише теоретико-методологічних, а й методичних засад заявленої теми.

– згідно С.58 роботи «дані та інформація не є тотожними поняттями». З іншого боку, у роботі неодноразово робиться посилання (наприклад, на сторінках 40 та 71) на Закон України «Про інформацію», який визначає інформацію як «будь-які відомості або дані, що можуть бути збережені на матеріальних носіях чи відображені в електронному вигляді». Тому

залишається незрозумілим, як саме трактується це фундаментальне поняття у роботі;

- у роботі, на жаль, відсутня формалізована інформація про структуру бази даних ґрунтових інформаційних систем, розробка яких представлена у дисертації;

- з огляду на наголошену в роботі проблему інтероперабельності бажано б було чіткіше обґрунтувати вибір програмного комплексу ArcGIS і навести рекомендації щодо безконфліктного перенесення даних до інших комерційних (зокрема ГІС 6) і відкритих (зокрема, QGIS) ГІС-пакетів;

- потребує розкриття механізм інтеграції розробленої ґрунтової інформаційної системи територіальної громади з офіційними електронними сервісами державного земельного кадастру та Національною інфраструктурою геопросторових даних;

- відповідно до наказу МОН України №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» у Висновках викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати дисертації, тому використання у формулюванні деяких положень Висновків роботи речень, що починаються з дієслів «узагальнено», «проаналізовано», «розроблено», які вказують на дію, а не результат, вважаю недоречним

Висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено. Текст дисертації, стиль викладу матеріалу та отримані наукові результати дають підстави стверджувати, що здобувачка виконала дослідження з дотриманням загальних вимог академічної доброчесності. Зміст анотацій українською та англійською мовами за своєю сутністю ідентичний основним положенням дисертації й відображає її мету та новизну.

Загальний висновок. Дисертаційна робота **Алексєєнко Анастасії Петрівни «ГРУНТОВО-ГЕОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ УКРАЇНИ»** є самостійною, завершеною науковою працею, виконаною на актуальну тему з використанням сучасного термінологічного апарату та відповідної теоретико-методологічної бази. Робота виконана на достатньому кваліфікаційному науковому рівні, містить науково обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення та достатньо повно представлені в наукових працях здобувачки.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 106 «Географія» і вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 з наступними змінами «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 з наступними змінами «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Алексєєнко Анастасія Петрівна заслуговує наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 10 «Природничі науки» за спеціальністю 106 «Географія».

Рецензент:

доктор географічних наук, професор,
професор кафедри фізичної географії,
природокористування і геоінформаційних
технологій Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова

Олександр СВІТЛИЧНИЙ

ОСОБИСТИЙ ПІДПІС

СВІТЛИЧНИЙ О

Олександр

СТ. ІНСПЕКТОР ВІДДІЛУ

Діючі / Д. В. Любарська

ЗАСВІДЧУЮ
КАДРІВ

